

Kantonales Sozialamt Graubünden
Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun
Ufficio del servizio sociale cantonale dei Grigioni

7001 Cuir, Gürtelstrasse 89

tel. 081 257 26 54

fax 081 257 21 48

www.soa.gr.ch
info@soa.gr.ch

Manual davart l'agid social per vischnancas

Versiun da l'october 2010

Contacts

En general

Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Gürtelstrasse 89

7001 Cuir

telefon 081 257 26 54

fax 081 257 21 48

e-mail: info@soa.gr.ch

Manader da l'uffizi Andrea Mauro Ferroni, lic. fil.

Vicemanadra Susanna Gadiant, lic. fil.

Agid a persunas cun impediments

Manadra Susanna Gadiant, lic. fil.

Famiglia, uffants e giuvenils

Manadra Sabine Hasler, lic. rer. pol.

Finanzas/controlling

Manader Mathias Kaufmann, econom da manaschi SAS

Post da contact CIIS

Ressort Agid a persunas cun impediments

Servetsch giuridic

Manadra Jacqueline Giger Cahannes, lic. iur.

Servetschs socials

Manader Franz Bütler, lavurer social SSS/MAS

Ils ulteriurs contacts vegnan menziunads sut ils temas correspondent.

Cuntegn

Glista da scursanidas	5
Basa legala.....	6
Basa legala dal chantun	6
Basa legala da la confederaziun	7
Ulteriurs documents da basa.....	7
1. Incumbensas ed organisaziun da l'uffizi dal servetsch social chantunal.....	8
1.1 Servetschs socials regionalis	8
1.2 Cussegliaziun da juvenils	10
1.3 Cussegliaziun per dumondas da dependenza.....	10
1.4 Cussegliaziun da fugitivas e da fugitivs	10
1.5 Agid a victimas.....	11
1.5.1 Post da cussegliaziun per l'agid a victimas.....	11
1.5.2 Post spezialisà per l'agid a victimas	11
1.5.3 Post spezialisà per la protecziun da l'uffant dal Grischun	11
2. Agid social public.....	12
2.1 Finamiras da l'agid social.....	12
2.2 Cumpetenzas	12
3. Dumonda per in sustegn ordinari.....	13
3.1 Proceder d'ina dumonda per in sustegn ordinari	13
3.2 Emprima retratga d'agid social	14
3.3 Incumbensas dals servetschs socials.....	14
3.4 Examinaziun e decisiun da l'autorità sociala.....	16
3.5 Examinaziun periodica da las prestaziuns d'agid social tras ils servetschs socials.....	18
3.6 Dumonda da prolungar il sustegn material	18
4. Prestaziuns liadas a la situaziun	19
4.1 Vehichel a motor ed agid social	19
4.2 Custs da permissiuns da dimora.....	19
4.3 Paja d'emprendista u d'emprendist.....	19
4.4 Custs d'abitar e custs accessorics	19
4.5 Ulteriuras infurmaziuns	19
4.6 Cas spezial: custs da chasas da personas attempadas e da tgira betg cuvrids ed agid social ..	22
5. Annunzia e rendaquint cun l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun ..	25
5.1 Restituziun.....	26
5.2 Gulivaziun da las grevezzas	26

5.3	Lescha federala da sustegn (LFS).....	27
5.3.1	Protesta (art. 33 LFS)	27
5.3.2	Rectificaziun (art. 28 LFS)	28
5.4	Svizras e Svizzers a l'exteriur	29
5.5	Sustegn da parentas e da parents.....	29
5.6	Scumond d'expulsar	31
6.	Contribuziuns da maternitad	31
7.	Pajament anticipà d'aliments ed agid d'incasso	31
7.1	Annunzia e rendaquint cun l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun.....	32
7.2	Fatgs internaziunals d'aliments.....	33
8.	Prestaziuns da l'assicuranza sociala	33
9.	Giurisdicziun gratuita.....	34
10.	Famiglia, uffants e giuvenils	34
10.1	Adopziun.....	34
11.	Agid a persunas cun impediments.....	37
12.	Cunvegna interchantunala davart las instituziuns socialas	37

Glista da scursanidas

AD	assicuranza cunter la dischoccupaziun
AI	assicuranza d'invaliditad
AVS	assicuranza per vegls e survivents
CAT	custs da la chasa da persunas attempadas e da tgira
CDAS	conferenza da las directuras e dals directurs chantunals dals affars socials
CF	constituziun federala
CHA	convenziun da Den Haag
CII	collavuraziun interinstituziunala
CIIS	convegna interchantunala davart las instituziuns socialas
COSAS	conferenza svizra da l'agid social
CPC	cudesch da procedura civila
CS	collecziun sistematica dal dretg federal
DEtLS	disposiziuns executivas tar la lescha chantunala da sustegn
DG	cudesch da dretg grischun
DTF	decisiun dal tribunal federal
IAS	institut d'assicuranza sociala
IPA	indemnisaziun a persunas dependentas d'agid
LAVi	lescha federala davart l'agid a victimas da delicts
LF-CHA	lescha federala tar la convenziun da Den Haag
LFS	lescha federala davart la cumpetenzza per il sustegn da persunas basegnusas
LS	lescha davart il sustegn da persunas basegnusas
OAEE	ordinaziun davart l'agid social ed emprests da daners a burgaisas svizras ed a burgais svizzers a l'exteriur
OAVi	ordinaziun davart l'agid a victimas da delicts
OECGtLAV	ordinaziun executiva tar la lescha federala davart l'agid a victimas
OEtLS	ordinaziun executiva tar la lescha chantunala da sustegn
OPS-AVS/AI	ordinaziun davart las prestaziuns supplementaras tar l'assicuranza per vegls, survivents ed invaliditad
ORUT	ordinaziun davart la recepziun d'uffants per la tgira e per l'adopziun
PAP7+	persunas admessas provisoricamain che vivan dapi passa 7 onns en Svizra
PS	prestaziuns supplementaras
Suva	institut svizzer d'assicuranza d'accidents

Basa legala

Basa legala dal chantun

- Ordinaziun davart il pajament anticipà da contribuziuns al mantegniment per uffants cun dretg da mantegniment (DG 215.050)
- Lescha davart ils uffants confidads (DG 219.050)
- Procedura civila dal chantun Grischun (PC; DG 320.000)
- Lescha davart la promoziun da persunas cun impediments (lescha d'impedids; DG 440.000)
- Ordinaziun per promover l'integraziun da persunas cun impediments (DG 440.010)
- Lescha davart l'agid per persunas toxicomanas en il chantun Grischun (lescha d'agid per persunas toxicomanas; DG 500.800)
- Disposiziuns executivas tar la lescha d'agid per persunas toxicomanas (DG 500.810)
- Lescha davart l'agid social public en il chantun Grischun (lescha davart l'agid social; DG 546.100)
- Disposiziuns executivas tar la lescha davart l'agid social public en il chantun Grischun (DG 546.210)
- Lescha davart il sustegn da persunas basegnusas (lescha chantunala da sustegn, LS; DG 546.250)
- Ordinaziun executiva tar la lescha chantunala da sustegn (OEtLS; DG 546.260)
- Disposiziuns executivas tar la lescha chantunala da sustegn (DEtLS; DG 546.270)
- Lescha davart la gulivaziun da grevezzas per prestaziuns socialas determinadas (DG 546.300)
- Disposiziuns executivas tar la lescha davart la gulivaziun da grevezzas per prestaziuns socialas determinadas (DG 546.320)
- Cunvegna interchantunala davart las instituziuns socialas (CIIS; DG 546.710)
- Lescha davart contribuziuns da maternidad (DG 548.200)
- Disposiziuns executivas tar la lescha davart contribuziuns da maternidad (DG 548.210)
- Lescha davart la promoziun da la tgira d'uffants complementara a la famiglia en il chantun Grischun (DG 548.300)
- Disposiziuns executivas tar la lescha davart la promoziun da la tgira d'uffants complementara a la famiglia en il chantun Grischun (DG 548.310)
- Ordinaziun executiva tar la lescha federala davart l'agid a victimas da delicts (OECGtLAV; DG 549.100)

Basa legala da la confederaziun

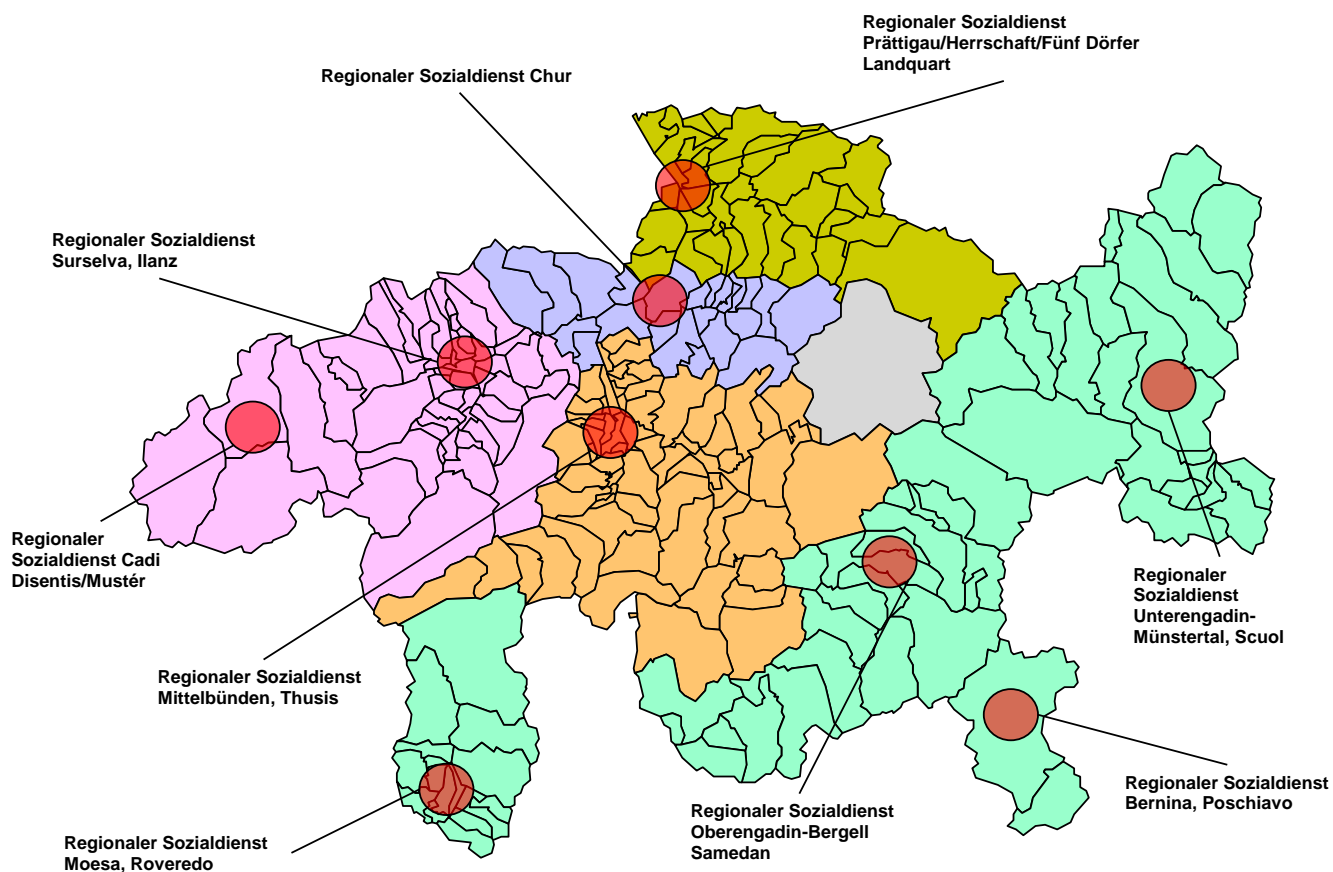
- Constituziun federala da la confederaziun svizra (CF; CS 101)
- Convenziun davart la protecziun d'uffants e davart la cooperaziun en materia d'adopziun internaziunala (CS 0.211.221.311)
- Lescha federala tar la convenziun da Den Haag davart las adopziuns e davart las mesiras per proteger l'uffant en adopziuns internaziunalas (LF-CHA; CS 211.221.31)
- Ordinaziun davart la recepciun d'uffants per la tgira e per l'adopziun (ORUC; CS 211.222.338)
- Lescha federala davart l'agid a victimas da delicts (lescha davart l'agid a victimas, LAVi; CS 312.5)
- Ordinaziun federala davart l'agid a victimas da delicts (ordinaziun davart l'agid a victimas, OAVi; CS 312.51)
- Lescha federala davart la cumpetenza per il sustegn da persunas basegnusas (lescha federala da sustegn, LFS; CS 851.1)
- Lescha federala davart l'agid social ed emprests da daners a burgaisas svizras ed a burgais svizzers a l'exteriur (CS 852.1)
- Ordinaziun davart l'agid social ed emprests da daners a burgaisas svizras ed a burgais svizzers a l'exteriur (OAEE; CS 852.11)

Ulteriurs documents da basa

- Conclus da la regenza dals 30 da mars 2004 (protocol nr. 423) davart la repartiziun da las incumbensas tranter ils servetschs socials regiunals e las vischnancas
- Directivas per la concepziun e per la calculaziun da l'agid social, edidas da la conferenza svizra da l'agid social (COSAS) l'avrigl 2005 (4. ediziun repassada)
- Directivas per surpigliar parzialmain custs nunincassabels d'acziuns da salvament che van a quint dal provediment public (agid social), da la conferenza da las directuras e dals directurs chantunals dals affars socials, 14 da matg 1992
- Fegl d'infurmaziun davart il vehichel a motor e l'agid social
- Fegl d'infurmaziun per persunas che survegnan sustegn
- Document da lavur davart l'abus en l'agid social (stadi dal november 2008)

1. Incumbensas ed organisaziun da l'uffizi dal servetsch social chantunal

1.1 Servetschs socials regiunals

Contacts

Servetsch social regional da Cuir

Rohanstrasse 5

7001 Cuir

tel. 081 257 26 67

fax 081 257 21 83

Manadra Bettina Melchior

Servetsch social regional dal Partenz/Signuradi/Tschintg Vitgs

Ringstrasse 5

7302 Landquart

tel. 081 300 65 00

fax 081 300 65 15

Manadra Katrin Thuli-Gartmann

Servetsch social regiunal da la Surselva, Glion

Via da la staziun 31

7130 Glion

tel. 081 926 22 90

fax 081 926 22 99

Manadra Claudia Tomaschett

Servetsch social regiunal da la Cadi, Mustér

Casa Cumin

7180 Mustér

tel. 081 929 51 71

fax 081 929 51 75

Manadra Claudia Tomaschett

Servetsch social regiunal dal Grischun central

Chasa communal

7430 Tusaun

tel. 081 650 09 51

fax 081 650 09 58

Manader Marcel Frei-Baselgia

Servetsch social regiunal dal Moesano

Scima Piazza

6535 Roveredo

tel. 091 820 36 40

fax 091 820 36 49

Manader Franco Albertini

Servetsch social regiunal da l'Engiadin'ota-Bregaglia

a l'En 2

7503 Samedan

tel. 081 851 07 20

fax 081 851 07 33

Manader Franco Albertini

Servetsch social regiunal dal Bernina

Via dal Poz 87

7742 Puschlav

tel. 081 844 02 14

fax 081 844 21 78

Manader Franco Albertini

Servetsch social regiunal da l'Engiadina bassa-Val Müstair

Chasa du Parc

7550 Scuol

tel. 081 864 12 68

fax 081 864 85 65

Manader Franco Albertini

1.2 Cussegliaziun da giuvenils

Servetsch social regiunal da Cuir

Rohanstrasse 5

7000 Cuir

tel. 081 257 26 67 / fax 081 257 26 83

Manader Bodo Fetz

1.3 Cussegliaziun per dumondas da dependenza

[Servetsch social per dumondas da dependenza](#)

Loëstrasse 37

7000 Cuir

tel. 081 257 26 99

fax 081 257 20 13

sd.suchtfraagen@soa.gr.ch

Manader Dumeng Conti

1.4 Cussegliaziun da fugitivas e da fugitivs

1.5 Agid a victimas

Infurmaziuns detagliadas davart il tema "agid a victimas" chattais Vus sin la pagina d'internet:

- da l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun (www.soa.gr.ch),
- da l'uffizi federal da giustia (www.bj.admin.ch),
- da la conferenza da las directuras e dals directurs chantunals dals affars socials, CDAS (www.sodk.ch)

1.5.1 Post da cussegliaziun per l'agid a victimas

Post da cussegliaziun per l'agid a victimas

Loestrasse 37

7000 Cuir

tel. 081 257 31 50

fax 081 257 31 60

mail@opferhilfe.gr.ch

Manader Reto Wiher, lavurer social SAS

1.5.2 Post specialisà per l'agid a victimas

Las dumondas d'indemnisaziun e da bunificaziun ston vegnir inoltradas a la suandanta adressa:

Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Post specialisà per l'agid a victimas

Gürtelstrasse 89

7001 Cuir

tel. 081 257 26 54

fax 081 257 21 48

Manadra Jacqueline Giger Cahannes, lic. iur.

1.5.3 Post specialisà per la protecziun da l'uffant dal Grischun

Post specialisà per la protecziun da l'uffant dal Grischun

Loestrasse 37

7000 Cuir

tel. 081 257 31 50

fax 081 257 31 60

2. Agid social public

2.1 Finamiras da l'agid social

L'agid social ha da segirar l'existenza da la persuna che fa la dumonda, da promover sia independenza economica e persunala e da garantir l'integraziun sociala e professiunala. Garantir il dretg per segirar l'existenza è la basa per l'agid social. Quest agid sto garantir il minimum social d'existenza che na sto – cuntrari al minimum absolut d'existenza – betg mo garantir l'existenza ed il survivor da la persuna che fa la dumonda, mabain er permetter ad ella da sa participar a la vita sociala ed a la vita da lavur. Plinavant sto il minimum social d'existenza resguardar la promoziun da l'atgna responsabladad e da l'agid per gidar sasez (cf. las directivas da la COSAS).

2.2 Cumpetenzza

Sa basond sin l'art. 5 LS è l'obligaziun da sustegn chausa da la vischnanca politica, en la quala la persuna che fa la dumonda ha ses domicil.

La persuna che fa la dumonda ha ses domicil en quella vischnanca, nua ch'ella dimora cun l'intenziun da restar permanentamain.

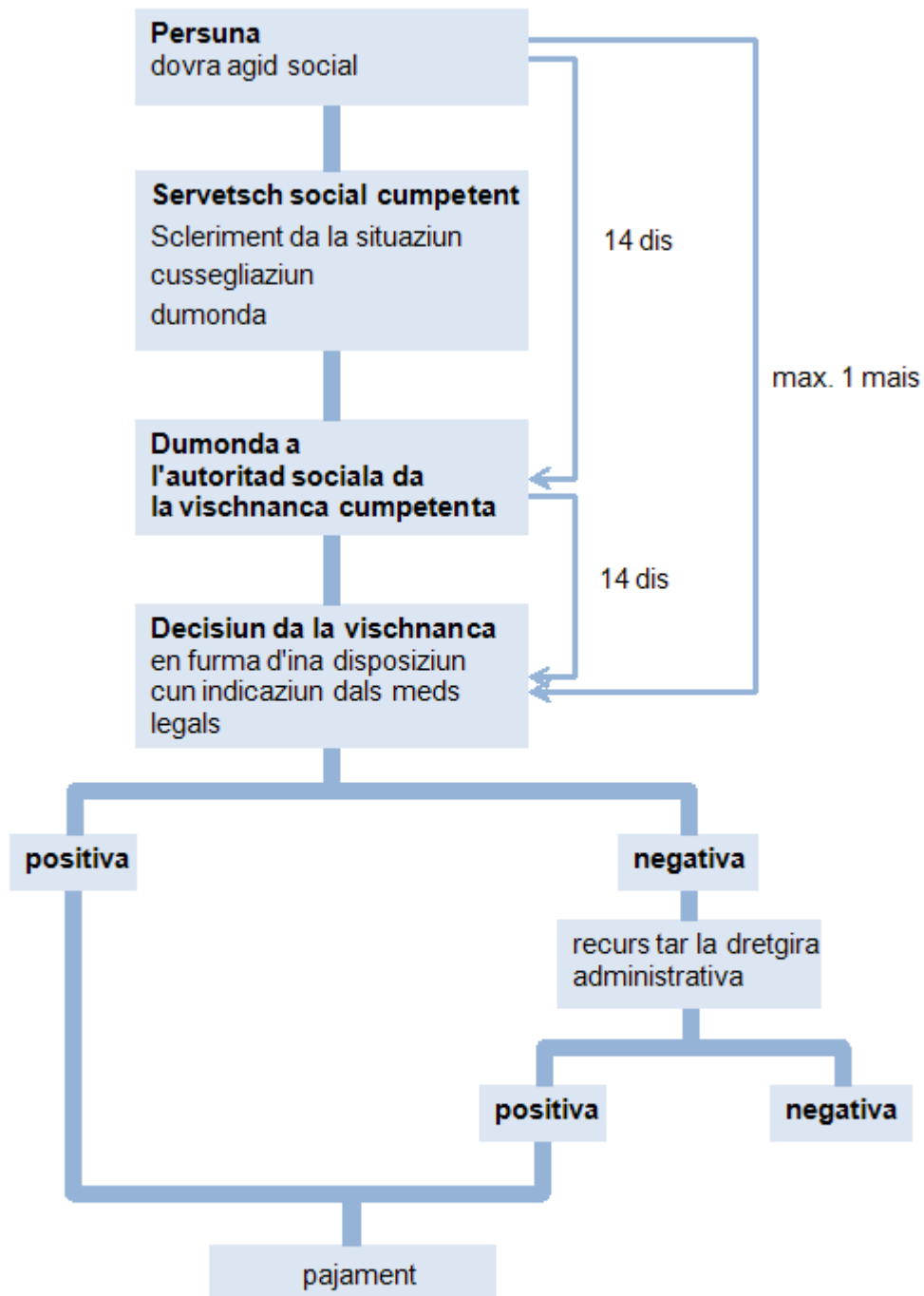
Sche la persuna che fa la dumonda n'ha nagin domicil, è l'agid da sustegn per burgaisas e per burgais dal chantun sco er per burgaisas e per burgais d'auters chantuns – uschenavant ch'igl exista in'obligaziun da sustegn en il chantun tenor la LFS – chausa da la vischnanca, nua che la persuna che fa la dumonda sa trategna.

Per il sustegn da persunas estras cun domicil u cun dimora en il chantun valan las disposiziuns da la lescha federala conform al senn.

Per persunas estras ch'èn mo da passagi è l'obligaziun da sustegn chausa dal chantun.

3. Dumonda per in sustegn ordinari

3.1 Proceder d'ina dumonda per in sustegn ordinari

Per ina collavuraziun fritgavla èsi absolutamain necessari da resguardar ils termins.

3.2 Emprima retratga d'agid social

Las personas che na pon betg pli segirar lur existenza materiala e quella da lur famiglias cun in'atgna entrada e/u cun prestaziuns complementaras da terzas personas (p.ex. prestaziuns d'assicuranza), sa drizzan per regla al servetsch social ch'è responsabel per lur domicil ubain a l'autorità sociala da lur vischnanca da domicil.

Tenor la legislaziun chantunala sclereschan ils servetschs socials la basegnusadad e fan alura la dumonda a l'autorità sociala da conceder l'agid social material necessari. L'autorità sociala decida definitivamain davart la concessiun e davart la summa da l'agid social material. En quest connex s'orienteschan ils servetschs socials sco er las vischnancas a la legislaziun vertenta da sustegn, a la legislaziun vertenta davart l'agid social ed a las directivas vertentas da la COSAS.

3.3 Incumbensas dals servetschs socials

Infurmar transparentamain davart ils dretgs e davart las obligaziuns

La persuna che fa la dumonda vegn infurmada a bucca ed en scrit a maun d'in feigl d'infurmaziun davart ses dretgs e davart sias obligaziuns. Il feigl d'infurmaziun è avant maun en las linguas usitadas e vegn suttascrit da la persuna che fa la dumonda. El furma la part integrala da la dumonda da sustegn resp. da la disposiziun.

Sclerir la situaziun

Il servetsch social sclerescha la situaziun economica, professionala, famigliara e persunala da la persuna che fa la dumonda per agid social. El calculescha il basegn da sustegn e fa – ensemen cun quella persuna – la dumonda a l'autorità sociala cumpetenta. Quest scleriment cumpiglia ina dumonda cun tut las persunalias, cun ina survista da la situaziun famigliara da la persuna che fa la dumonda inclusiv l'infurmaziun davart l'ulteriur proceder a curta vista sco er cun ina calculaziun dal basegn dals bains necessaris per viver il mument actual.

La persuna che fa la dumonda emplenescha complementarmain ina declaranza persunala da las relaziuns d'entrada e da facultad per tut las personas che vivan en la medema chasada e metta a disposiziun ils mussaments che vegnan pretendids per quest intent.

Formulars da dumonda per survegnir in sustegn public

A la dumonda ston vegnir agiuntads:

- formular da dumonda

- descripziun da la situaziun (ambient social, situaziun finanziaria, situaziun d'abitar, sanadad, lavur e furmaziun, assicuranzas socialas)
- calculaziun da l'agid social material
- fegl d'infurmaziun
- decleranzas da cessiun (che correspundan a la situaziun)
- formular "Decleraziun da las entradas e da la facultad"
- contract da locaziun e tut ils supplements
- polissas da la cassa da malsauns da tut las commembras e da tut ils commembers da famiglia ch'èn relevantas per il sustegn
- permissiun per persunas estras / permissiun da domicil (legitimaziun da persunas estras)
- saldo dal conto ed ils extracts dals ultims 3 mais (decleraziun) da tut ils contos da banca e da schec postal
- ultima taxaziun da taglia u decleranza da liberaziun (infurmaziuns tar l'autorità da taglia)

Eventuals ulteriurs documents

- rendaquints dals salaris dals ultims 3 mais
- disposiziun davart la reducziun individuala da las premias
- polissas da l'assicuranza da mobigliar
- autras polissas d'assicuranza (sco assicuranza da vita, polissas davart la libra circulaziun, pretensiuns da la cassa da pensiun e.u.v.)
- certificat d'assicuranza da la AVS
- contracts da credit / da leasing
- documents davart stipendis
- document dal vehichel incl. dumber da kilometers
- survista dals debits / extract dal register da scussiun
- polissas da l'assicuranza da responsabladad

en cas da dischoccupaziun

- brev da desditga
- conferma da l'annunzia tar la AD
- rendaquints da la AD dals ultims 3 mais
- disposiziun da la AD

en cas d'incapacitad da lavurar

- attest da la media u dal medi
- rendaquint da las diarias per persunas malsaunas
- rendaquint da las diarias d'accident
- annunzia tar la AI (sche quella è vegnida fatga)

en cas d'ina activitad da gudogn dependenta

- contract da lavur / contract d'emprendissadi

en cas d'ina activitad da gudogn independenta

- documents davart las entradas e davart las expensas dals ultims 6 mais

en cas d'ina retratga da rentas e da prestaziuns supplementaras

- disposiziun da renta / da diaria
- mussaments dals ultims 3 mais davart il pajament da las rentas

en cas da pagliola

- annunzia u disposiziun davart las contribuziuns da maternitad

en cas da separaziun / divorzi

- disposiziun da separaziun
- sentenza da divorzi e convenziun / cunvegna
- obligaziun da mantegniment / contract da mantegniment

en cas d'ina communitad da vita

- indicaziuns davart las relaziuns finanzialas da la partenaria / dal partenari

en cas da proprietarias e da proprietaris da chasas

- mussaments davart la grevezza dals tschains ipotecars
- mussaments dals custs accessorics

persunas giuvnas creschidas (fin 25 onns)

- indicaziuns davart las relaziuns finanzialas dals geniturs (taxaziun actuala da taglia, attests da salari e.u.v.)

3.4 Examinaziun e decisiun da l'autoritad sociala

Examinaziun da las dumondas

L'autoritad sociala examinescha la dumonda d'agid social cun tut ils documents e sclerescha complementarmain ils fatgs, sche quai fa da basegn.

Dumandar documents complementars

Per che l'autorità sociala possa far ulteriurs scleriments davart la basegnusadad, po ella laschar suttascriber la persuna che fa la dumonda in plainpudair u ina decleranza da liberaziun. Uschia po l'autorità integrar ulteriurs uffizis en ils scleriments. La proporziunalità dals ulteriurs scleriments sto esser garantida.

In plainpudair general per deliberar da l'obligaziun da discreziun n'è betg admiss. Il consentiment sto vegnir dà en scrit e cun suttascripziun e duess cuntegnair ils suandants elements: organ che dat infurmaziuns, adressata u adressat, intent da l'infurmaziun ed object da la publicaziun.

Eliminaziun da las differenzas

Eventualas differenzas tar il giudicament da la dumonda per agid social ston vegnir discutadas tranter il servetsch social e l'autorità sociala.

Pajament anticipà e sustegn d'urgenza

Sch'i n'èn betg avant maun tut ils documents relevants per elavurar definitivamain la dumonda da sustegn, conceda l'autorità sociala in pajament anticipà. Ella decida davart la prestaziun da sustegn definitiva, cur ch'ils documents decisivs èn avant maun.

Decisiun

Sin basa dals documents e dals scleriments decida l'autorità sociala alura **entaifer 14 dis davart l'import e davart la durada** da l'agid social finanziel.

Disposiziun en scrit

Sche tut ils documents èn avant maun, dispona l'autorità sociala davart las prestaziuns d'agid social.

La disposiziun ha la suandanta structura:

1. Fatgs
2. Consideraziuns
 - cumpetenzza
 - l'import dal sustegn (basegn fundamental, prestaziuns che dependan da la situaziun e supplements d'integraziun e.u.v.) inclusiv motivaziun, sch'i dat divergenzas areguard la dumonda
 - las modalitads da pajament (pajaments en ratas, limitaziun temporara da l'agid social material, pajament dal tschains da locaziun, da las premias da la cassa da malsauns e.u.v.)
 - las mesiras d'integraziun (tranter auter programs da CII u activitads d'utilità publica)

- cundiziuns
3. Decisiun
- indicaziun dals meds legals

3.5 Examinaziun periodica da las prestaziuns d'agid social tras ils servetschs socials

Da princip vegn mintga prestaziun d'agid social currenta examinada mintga mez onn tras ils servetschs socials. En quest connex ston vegnir examinadas en spezial la situaziun d'entrada, la situaziun famigliara sco er la situaziun d'abitar. I ston vegnir descrittas las stentas ch'èn gia vegnidadas fatgas per superar la basegnusadad sco er las ulteriuras activitads d'integraziun. Il servetsch social infurmescha l'autorità sociala cun ina notizia d'acta davart ils scleriments e dumonda – sche necessari – da curreger l'import da l'agid social.

En cas che duran dapli che 6 mais vegn fatga ina calculaziun generala nova il pli tard suenter 12 mais. La persuna che fa la dumonda sto inoltrar per quest intent ils documents necessaris per la calculaziun nova.

3.6 Dumonda da prolungar il sustegn material

Dumondas da prolungaziun ston vegnir inoltradas a ls vischnanca almain 14 dis avant la scadenza dal sustegn ch'è vegnì disponì.

Per la nova calculaziun ston vegnir suttamess ils documents relevants a la vischnanca.

Ensemen cun la dumonda ston vegnir inoltrads stringentamain ils suandants documents:

- rapport standardisà da la situaziun inclusiv explicaziuns davart las finamiras cuntanschidas, avertas e novas
- calculaziun da l'agid social material
- saldo dal conto ed extracts dals ultims 3 mais (decleraziun) da tut ils contos da banca e da schec postal
- rendaquints dals salaris dals ultims 3 mais
- rendaquints da prestaziuns da terzas personas

Tut tenor la situaziun ston eventualmain vegnir inoltrads anc auters documents, analogamain al punct 2.3.

4. Prestaziuns liadas a la situaziun

4.1 Vehichel a motor ed agid social

Vesair il fegl d'infurmaziun "Vehichel a motor ed agid social" da l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun.

4.2 Custs da permissiuns da dimora

Ils custs da las permissiuns da dimora e da lur prolungaziun PAP7+, F, B e C vegnan surpigliads.

4.3 Paja d'emprendista u d'emprendist

Independentamain da l'import dal salari d'emprendista u d'emprendist han las emprendistas ed ils emprendists il dretg da survegnir in supplement d'integraziun da 150.– francs.

4.4 Custs d'abitar e custs accessorics

I vala il reglament davart ils custs d'abitar da la vischnanca, premiss che la vischnanca haja relaschè in tal. Il reglament vegn examinà da l'uffizi chantunal dal servetsch social, avant ch'el entra en vigur.

4.5 Ulteriuras infurmaziuns

Rapports da la media u dal medi da confidenza

Da princip è decisiv il rapport da la media u dal medi tractant. En situaziuns excepziunalas che ston vegnir motivadas pon vegnir dumandadas expertisas d'ina media u d'in medi da confidenza.

Integraziun sociala e professiunala – programs d'engaschament

Il scleriment e l'annunzia per in program d'engaschament vegnan fatgs dal servetsch social. Sch'il project "Rait sociala" da la Crusch cotschna dal Grischun en la regiun Cuira/Landquart/Tusaun resguarda l'engaschament sco inditgà, dumonda la "Rait sociala" la vischnanca competenta da dar ina garanzia per surpigliar ils custs.

Dimoras staziunaras

En cas d'ina dimora staziunara a partir d'in mais en ina chasa da dimora, en ina clinica e.u.v. survegn la persuna che fa la dumonda daners da giaglioffa da

- 70.– francs per emna
- 20.– francs per di da congedi.

La pauschala maximala importa 510.– per mais (cf. directivas da la COSAS).

Contribuziuns spezialas per uffants e per giuvenils

Sper il basegn fundamental da segirar ils custs da viver vegnan pajads maximalmain 400.– francs per uffant e per onn chalendar per giuvenils fin e cun il 16avel onn da vegliadetgna. Cun quai èn segirads ils custs per contribuziuns ad uniuns, per l'instrucziun da musica e per instruments, per colonias da vacanzas, per champs da canorta e da trenament e per chaussas sumegliantas. Ils custs ston vegnir cumprovads.

Gruppas da gieu, canortas d'uffants pitschens, lecziuns supplementaras u instrucziun speziala

Per canortas d'uffants pitschens (assistenza d'uffants ordaifer la famiglia) vegnan surpigliads ils custs effectivs. Quels ston dentant star en ina relaziun giustifitgabla cun las entradas cuntanschidas resp. che pudessan vegnir cuntanschidas.

Ils custs per gruppas da gieu (contribuziun annuala) per persunas che n'han nagina activitad da gudogn vegnan surpigliads mo, sche la participaziun da l'uffant è giustifitgada tras la situaziun famigliara.

A las autoritads socialas sto vegnir inoltrada ordavant ina dumonda en scrit per ina garanzia da surpigliar ils custs.

Expensas da traffic ed autras expensas

Expensas da traffic ed autras expensas vegnan surpigliadas tenor l'art. 2 DEtLS.

Tut quai che na fa betg part dal traffic local e che vegn pia resguardà en il basegn fundamental po vegnir surpiglià en cas extraordinaris.

L'activitad da gudogn – saja quai in'activitad cumplaina u parziala – sco er la furniziun da prestaziuns che na vegnan betg onuradas en furma d'in salari èn per regla colliadas cun expensas che ston vegnir numnadas e che ston vegnir messas a quint cumplainmain en l'import dals custs supplementars effectivs (participaziun a programs d'integrasiun u da qualificaziun, lavur voluntara u lavur da vaschinadi, tgira da confamigliaras e da confamigliars e.u.v.).

Per calcular las expensas stoi vegnir observà che tschertas parts dals custs (p.ex. viadis cun meds da transport publics en la rait locala u per victualias e per bavrondas) vegnan gia resguardadas en il basegn fundamental per ils custs da viver; pervia da quai dastga vegnir messa a quint mo la differenza.

Egliers e lentas

Per egliers e per lentas sto vegnir dumandada da la vischnanca avant la cumpra ina garanzia da surpigliar ils custs. Per survegnir questa garanzia sto vegnir preschentada in'ordinaziun actuala da la media u dal medi u l'opiniun professiunala d'ina opticra u d'in opticher. Sche pussaivel sto vegnir agiuntada la conferma da la cumpra dals ultims egliers.

Per ils roms dals egliers vegnan surpigliads maximalmain 200.– francs a donn e cust da l'agid social (per regla mintga 5 onns per persunas creschidas e mintga 3 onns per uffants e per giuvenils).

Ils custs per ils vaiders vegnan er surpigliads suenter che las prestaziuns da la cassa da malsauns èn vegnidas deducidas.

Ils custs per lentas vegnan surpigliads, sche quellas èn inditgadas medicinalmain ed attestadas tras in recept.

Ils custs da dissolvents da lentas u d'ulteriurs accessorics èn pajads cun l'import per il basegn fundamental.

Custs dal tractament dals dents

Cun excepziun dal tractament da cas d'urgenza vegn concedida ina garanzia da surpigliar ils custs da mintga tractament (a partir da 300.– francs) mo sin basa d'in preventiv dals custs u d'ina garanzia per ils custs.

Per custs da dentista u da dentist d'uffants obligads d'ir a scola sto – a partir da 300.– francs – er vegnir dumandada ordavant tar l'autorità sociala da la vischnanca ina garanzia ch'ils custs vegnian surpigliads. En quest connex èsi irrelevant, sch'il tractament vegn fatg da la dentista u dal dentist da scola ubain d'ina dentista u d'in dentist privat.

Il preventiv dals custs duai ultra da quai infurmar davart la finamira dal tractament e davart il temp da tractament.

Il preventiv dals custs po vegnir controllà da la dentista u dal dentist da confidenza. La vischnanca po er dumandar ina segunda offerta e rapports detagliads.

La garanzia per ils custs vegn concedida en moda subsidiara, q.v.d. che las prestaziuns da l'assicuranza da malsauns, cunter accidents, da responsabladad e.u.v. vegnan resguardadas l'emprim. Ils custs restants vegnan surpigliads da l'agid social.

Ils custs vegnan surpigliads per la tariffa dal Suva dal chantun Grischun.

Ils custs da la controlla annuala dals dents e da l'igiene dentala ston vegnir mess a quint en mintga cas.

4.6 Cas spezial: custs da chasas da personas attempadas e da tgira betg cuvrids ed agid social

Per finanziar ils custs da chasas da personas attempadas e da tgira (custs da CAT) stattan a disposiziun differentas funtaunas finanzialas ad ina persuna. Ultra da las atgnas entradas e/u da l'atgna facultad vegnan cunzunt en dumonda la renta da la AVS, las prestaziuns supplementaras e l'indemnisaziun a personas dependentas d'agid. Tras l'aboliziun da l'import maximal en cas da prestaziuns supplementaras na datti da princip nagins cas nua ch'ils custs da CAT n'èn betg cuvrids.

Tar las suandantas duas gruppas da personas na vegnan ils custs da CAT eventualmain betg cuvrids dal tutfatg tras las funtaunas finanzialas menziunadas qua survat:

- Personas, per las qualas l'institut d'assicuranza sociala (IAS) integrescha – cun fixar il dretg da PS – valurs da facultad gia cedidas en la calculaziun.
Sch'i vegn resguardada la facultad cedida (p.ex. concessiun d'ina ierta anticipada), ha quai per regla per consequenza che la persuna respectiva na dispona betg dals meds finansials ch'èn necessaris per covrir dal tutfatg ils custs da sia dimora en ina CAT.
- Personas che vivan en ina CAT che n'è betg renconuschida dal chantun Grischun.
Sunter la scadenza d'in termin transitoric dad 1 onn (midada da la legislaziun davart las PS per il 1. da schaner 2008) sto il IAS – sch'i manca la renconuschientscha (= nagina permissiun da manaschi da l'uffizi da sanadad) – far dapi il 1. da schaner 2009 ina calculaziun per personas che vivan a chasa (art. 28a lescha da sanadad, DG 500.000, en cumbinaziun cun l'art. 25 OPS, CS 831.301; art. 7 al. 1 lit. b LTM, DG 506.000). In import pauschal correspondent per ils bains necessaris per viver da las personas che stattan a chasa vegn resguardà en la calculaziun.

Sche tut las funtaunas finanzialas primordialas èn exauridas e sch'il princip da la subsidiaridad è adempli, sto in deficit vegnir gulivà tras l'agid social sco ultima rait d'agid en il sistem da la segirezza sociala (cf. DTF 8C_92/2007 dals 14 da december 2007). Per la finanziaziun d'ina dimora en ina CAT stattan a disposiziun numerusas funtaunas. La vischnanca sto pia

examinar exactamain, sch'il princip da la subsidiaridad è ademplì, e sch'igl è giustifitgà da gulivar in deficit tras l'agid social.

Detagls

- I sto vegnir examinà, sche las descendentas ed ils descendents (che profitan da la cessiun da facultad) pon vegnir obligads en il rom dal sustegn da parentas e parents. En ils cas, en ils quals l'IAS resguarda la facultad cedida, ston ins da princip partir dal fatg che las descendentas ed ils descendents possian cumpensar dal tutfatg u almain parzialmain la sutgaranzia (DTF 8C_92/2007, E. 4.1).
- I sto vegnir examinà, sch'ina dumonda d'indemnisaziun a persunas dependentas d'agid è vegnida fatga resp. sto vegnir fatga. I po vegnir desistì da far ina tala dumonda mo, sche sia refusaziun è evidenta.
- Il sustegn public pajà pervia da la sutgaranzia vegn resguardà sco debit tar las PS. Per la calculaziun nova annuala da las PS ston quests imports vegnir annunziads a temp al IAS ed els ston vegnir cumprovads correspondentamain.

Sche l'examinaziun mussa ch'il princip da la subsidiaridad è ademplì e ch'igl è pia giustifitgà da gulivar in deficit tras l'agid social, sto la vischnanca proceder sco suonda:

- I vegnan resguardadas sin il pli las tariffas maximalas ch'èn vegnidadas fixadas dal chantun. Sch'ina CAT metta a quint taxas pli autas, na pon quellas betg vegnir gulivadas tras l'agid social.
- I sto vegnir controllà, sch'igl è vegnidadas fatgas al IAS las dretgas indicaziuns per calcular la PS e/u la IPA.
- Sch'i vegn pajà agid social malgrà valurs da facultad existentas, ma betg realisablas il mument tar la petenta u tar il petent, sto la vischnanca sa garantir correspondentamain la restituziun dal pajament public cun agid d'ina cessiun, d'ina impegnaziun, d'ina impegnaziun immobigliara u d'ina cunvegna da restituziun. Il medem vala, sche parentas u parents ch'èn obligads da pagar han ina facultad movibla, da la quala l'utilisaziun n'è betg pussaivla u na po betg vegnir pretendida. En quests cas sto la vischnanca far ina cunvegna speziala davart la scadenza da l'import suenter la vendita da las valurs da facultad u suenter la mort da la persuna ch'è obligada da pagar (directivas da la COSAS F.4-3; DTF 8C_92/2007; consideraziun 4.3).

Sch'il princip da la subsidiaridad è ademplì e sch'ina vischnanca paga agid social pervia da custs da CAT che n'èn betg cuvrids, poi vegnir fatg giu quint per questas expensas cun il chantun sur la gulivaziun da las grevazzas. Per controllar ch'il proceder da la vischnanca saja stà correct, sto quella inoltrar a l'uffizi dal servetsch social tant la disposiziun da la vischnanca sco er la(s) disposiziun(s) dal IAS.

Per personas che vivan en ina CAT che n'è betg reconuschida dal chantun, resguarda il IAS mo in import pauschal per ils baints necessaris per viver da las personas che stattan a chasa (art. 28a lescha da sanadad en cumbinaziun cun l'art. 25a OPS; art. 7 al. 1 lit. b LTM). Sch'i dat ina largia tar la finanziaziun, na po quella per regla betg vegnir gulivada tras l'agid social. En quests cas n'è il princip da solidaritad betg pli ademplì (per las PS na vegn betg exaurì il maximum pussaivel, perquai che l'import pauschal per mais è pli bass che las taxas da las chasas). Sch'ina vischnanca qualifitgescha in tal cas sco cas da direzza e sch'ella paja tuttina in sustegn public, sto – per il quint davart la gulivaziun da las grevazzas – vegnir motivà detagliadamain envers il chantun, pertge che questa persuna na po betg ir a star en ina CAT ch'è reconuschida dal chantun. Sch'i sa tracta d'ina tala CAT e sch'igl exista gia il mument da l'entrada ina sutgaranzia, na po quella senza excepziun betg vegnir cumpensada cun il sustegn public.

Ensemen cun l'annunzia da sustegn ston vegnir inoltradas a l'uffizi dal servetsch social chantunal tant la disposiziun da la vischnanca sco er la disposiziun dal IAS.

[Glista da las chasas da tgira](#)

[Tariffas da las chasas da tgira](#)

Sche Vus avais dumondas, As drizzai al servetsch giuridic da l'uffizi dal servetsch social chantunal.

5. Annunzia e rendaint cun l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

- *Burgaisas e burgais grischuns*
- *Burgaisas e burgais extrachantunals che sa trategnan pli ditg che 2 onns en il chantun Grischun*
- *Persunas estras cun domicil en il chantun Grischun*

Tenor l'art. 5 da las disposiziuns executivas tar la lescha davart la golvaziun da grevezas per prestaziuns socialas determinadas (DG 546.320) annunzia la vischnanca entaifer 30 dis a l'uffizi dal servetsch social chantunal mintga persuna cun dretg da retrair agid social. Per annunziar il cas da sustegn sto vegnir emplenì il [formular 1](#). Sch'i dat midadas essenzialas areguard il gener e la dimensiun dal sustegn, sto vegnir emplenì il [formular 6](#).

Il termin per far valair ils custs nets resulta da l'art. 3 al. 1 lit. a da las disposiziuns executivas tar la lescha davart la golvaziun da grevezas per prestaziuns socialas determinadas (DG 546.320). Il quint sto vegnir dà mintgamai il pli tard 30 dis suenter la scadenza dal quartal. I sto vegnir utilisà il [formular 8](#).

- *Burgaisas e burgais extrachantunals che sa trategnan main che dus onns en il chantun Grischun*
- *Burgaisas e burgais extrachantunals che han mo la permissiun da dimora per il chantun Grischun e che n'han nagin domicil da sustegn en in auter chantun*

En il context interchantunal vala l'art. 31 al. 1 da la lescha federala davart la cumpetenzza d'assister persunas basegnusas (LCU; CS 851.1). Tenor questa disposiziun sto il chantun da domicil annunziar il cas da sustegn al chantun d'origin entaifer 60 dis. Mo en cas motivads dura il termin maximalmain in onn. Il termin d'annunzia cumenza, uschespert che l'autorità da provediment cumpetenta decida da sustegnair la persuna (art. 31 al. 2 LCU). I sto vegnir emplenì il [formular 5](#).

Sch'ina burgaisa extrachantunala u in burgais extrachantunal ha mo dimora en il chantun Grischun e sch'ella u el n'ha nagin domicil da sustegn en in auter chantun, è ses chantun d'origin obligà da restituir ils custs per in temp illimità. La vischnanca da dimora sto emplenir il [formular 5](#).

Sch'i dat midadas essenzialas areguard il gener e la dimensiun dal sustegn, sto vegnir emplenì il [formular 6](#). In'annunzia posteriura è obligatorica, sch'il sustegn sto vegnir reprimi suenter ina interrupziun da passa in onn (art. 31 al. 4. LCU).

Il termin per far valair ils custs nets resulta da l'art. 3 al. 1 lit. a da las disposiziuns executivas tar la lescha davart la gulivaziun da grevezzas per prestaziuns socialas determinadas (DG 546.320). Il quint sto vegnir dà mintgamai il pli tard 30 dis suenter la scadenza dal quartal. I sto vegnir utilisà il [formular 7](#).

▪ *Persuna cun dimora en il chantun Grischun e cun domicil da sustegn en in auter chantun*

Sch'ina persuna è dependenta d'in agid immediat d'ordaifer ses chantun da domicil, sto il chantun da dimora Grischun pajar quest agid ad ella (art. 13 resp. art. 20 al. 2 LCU). En quests cas è il chantun da domicil obligà da restituir ils custs (art. 14 resp. art. 23 LCU). La vischnanca da dimora sto emplenir il [formular 4](#) uschè svelt sco pussaivel.

Il termin per far valair ils custs nets resulta da l'art. 3 al. 1 lit. a da las disposiziuns executivas tar la lescha davart la gulivaziun da grevezzas per prestaziuns socialas determinadas (DG 546.320). Il quint sto vegnir dà mintgamai il pli tard 30 dis suenter la scadenza dal quartal. I sto vegnir utilisà il [formular 7](#).

5.1 Restituziun

Prestaziuns da sustegn ch'èn vegnidas restituidas a la vischnanca ston vegnir annunziadas a l'uffizi dal servetsch social chantunal. L'annunzia da la restituziun vegn fatga cun il medem formular ch'è vegnì utilisà en quest cas concret per far valair ils custs nets.

5.2 Gulivaziun da las grevezzas

Suttamess a la gulivaziun da grevezzas èn tut ils custs nets da las vischnancas sin basa da prestaziuns tenor:

- a) l'ordinaziun davart il pajament anticipà da contribuziuns al mantegniment per uffants cun dretg da mantegniment (DG 215.050) e
- b) la lescha davart il sustegn da personas basegnusas (lescha chantunala da sustegn; DG 546.250).

Tenor l'art. 3 lit. a e b da las disposiziuns executivas tar la lescha davart la gulivaziun da las grevezzas per prestaziuns socialas determinadas ston las vischnancas – tenor la lescha chantunala da sustegn – metter a quint ils custs nets mintgamai il pli tard 30 dis suenter la scadenza dal quartal, pajaments anticipads d'aliments ina giada per onn ils 30 d'october. Questa norma ha sia basa legala en l'art. 33 al. 2 lit. e da la lescha davart las finanzas dal

chantun Grischun (LFC; DG 710.100). Sa basond sin questa norma po il chantun colliar contribuziuns cun cundiziuns e las far depender dal fatg, ch'i vegnian observads tscherts termins. La limitaziun temporara per far valair ils custs nets è pia concepida sco ina scadenza. Quai signifitga ch'il dretg da la vischnanca da far valair ils custs nets, scada mo pervia dal decurs dal temp (30 dis) sunter la fin dal quartal decisiv. Tras questa scadenza croda il dretg (da metter a quint ils custs nets) er, sche l'acziun prevista da la lescha na vegn betg realisada entaifer il termin da scadenza. In termin da scadenza na sa lascha ni interromper ni prolungar.

La perioda da rendaquint per la gulivaziun da las grevezzas dura dal 1. d'october fin ils 30 da settember (art. 6 lescha davart la gulivaziun da las grevezzas per prestaziuns socialas determinadas). La gulivaziun da las grevezzas ha lieu en quatter stgalims ed è descritta detagliadamain en l'art. 4 da la lescha davart la gulivaziun da las grevezzas per prestaziuns socialas determinadas.

5.3 Lescha federala da sustegn (LFS)

Il traffic tranter ils chantuns passa sur ils uffizis chantunals cumpetents (art. 29 LFS).

5.3.1 Protesta (art. 33 LFS)

Sch'in chantun na renconuscha betg il dretg sin indemnizaziun dals custs u sin rectificaziun u sin rendaquints, sto el far protesta entaifer 30 dis tar il chantun petent inditgond ils motivs. Il termin da protesta cumenza il mument ch'il chantun retschaiva l'annunzia da sustegn, il rendaquint u la dumonda da rectificaziun.

Motivs da protesta pussaivels (tschernas):

- la persuna sustegnida ubain singulas confamigliaras u singuls confamigliars n'èn betg burgaisas u burgais dal Grischun (art. 15 e 16 LFS)
- tar ina chasada da pliras personas na vegnan ils custs da sustegn betg repartids correctamain resp. i na vegn betg fatg in rendaquint tenor quota per persuna (art. 19 LFS)
- il chantun Grischun n'è betg il chantun d'origin ch'è obligà da surpigliar ils custs, perquai che la persuna n'è betg burgaisa u burgais dal Grischun resp. perquai ch'il dretg da burgais dal Grischun n'è betg il dretg ch'ella è s'acquistada sco ultim (art. 17 LFS)
- la persuna sustegnida n'ha betg mo sia dimora en il chantun correspondent, mabain in domicil da sustegn
- il cas da sustegn n'è betg suttamess a la LFS, perquai ch'i sa tracta dal sustegn d'ina Svizra u d'in Svizzer a l'exteriur (art. 1 al. 3 LFS)

- las indicaziuns da l'annunzia da sustegn èn fallidas, p.ex. la data ch'igl è vegnì prendì domicili, las datas da la durada da la restituziun dal chantun d'origin
- l'obligaziun da restituziun da 2 onns dal chantun d'origin è scadida
- l'annunzia da sustegn è retardada, perquai ch'il cas da sustegn n'è betg vegnì annunzià entaifer in onn suenter ch'il conclus da sustegnair la persuna è vegnì annunzià (art. 31 LFS)
- il chantun d'origin n'ha betg survegnì in'annunzia da sustegn (art. 30 ed art. 31 LFS)
- i vegn pretendì d'indemnisar custs che na valan betg sco sustegn en il context interchantunal (art. 3 al. 2 LFS)
- i n'era betg avant maun in cas d'urgenza (art. 13 LFS)
- il sustegn dal cas d'urgenza ha surpassà la limita temporal e materiala (art. 13 LFS)
- la regulaziun areguard las taxas d'ospital, da chasas da dimora u areguard autras taxas da tgira tenor l'art. 24 LFS n'è betg vegnida observada
- il chantun sustegnent violescha evidentamain prescripziuns u princips dal dretg da provediment
- igl è cumprovadamain ed evidentamain nunmotivà da desister da pajaments da mantegniment u dal sustegn da parentas u da parents

Motivs da protesta n'èn betg:

- il cas da sustegn è bain vegnì annunzià entaifer in onn, dentant pli tard che 60 dis suenter ch'il conclus è vegnì prendì e senza motivar l'inoltraziun retardada (art. 31 al. 1 LFS)
- il gener e la dimensiun dal sustegn èn inadeguats resp. na correspundan betg a la basa legala dal chantun d'origin ch'è obligà da restituir il sustegn (art. 2 al. 2 LFS)
- la via uffiziala n'è betg vegnida resguardada (art. 29 LFS)
- il rendaquint è retardà (art. 32 LFS)

Per dumondas areguard il tema "protesta" stat a disposiziun il servetsch giuridic da l'uffizi dal servetsch social chantunal.

5.3.2 Rectificaziun (art. 28 LFS)

In chantun participà po pretender ina rectificaziun, sch'in cas da sustegn è evidentamain vegnì reglà en moda fallida u vegnì giuditgà fauss. Il chantun da dimora ed il chantun d'origin pon pretender ina rectificaziun da l'anterior chantun da domicili, e quai en il senn da l'art. 10 al. 2 LFS, sche las autoritads dal chantun da domicili han chaschunà la partenza da la persuna basegnusa. La pretensiun d'ina rectificaziun exista mo per prestaziuns da sustegn ch'èn vegnidadas pajadas entaifer 5 onns avant la dumonda.

Per dumondas da rectificaziun u per la formulaziun d'ina dumonda da rectificaziun stat a disposiziun il servetsch giuridic da l'uffizi dal servetsch social chantunal.

5.4 [Svizras e Svizzers a l'exteriur](#)

5.5 Sustegn da parentas e da parents

L'obligaziun da sa sustegnair vicendaivlamain tranter parentas e parents en lingia ascendenta e descendenta (uffants/geniturs/tats) è reglada en ils art. 328 e 329 CCS. Obligads èn en emprima lingia ils geniturs envers lur uffants (maiorens) e viceversa. Nagina obligaziun e nagin dretg da sustegn han fragliuns, geniturs da tgira ed uffants figliasters sco er quinadas e quinads. L'obligaziun da sustegn che vegn declarada qua survar sto vegnir distinguida da l'obligaziun da mantegniment tranter conjugals tenor ils artitgels 159 ss. CCS e dals geniturs envers lur uffants tenor ils artitgels 276 ss. CCS. L'obligaziun da mantegniment prevala a l'obligaziun da sustegn dal dretg da famiglia.

Contribuziuns da parentas e da parents duain da princip vegnir fixadas en enclegientscha vicendaivla. Las consequenzas sin las personas che tschertgan agid e sin il process d'agid ston vegnir ponderadas. En cas da dispita sto la vischnanca processar per il futur e per maximalmain 1 onn avant il cumenzament dal plant.

Extract da las directivas da la COSAS, chapitel F.4 Sustegn da parentas e da parents

L'obligaziun da sa sustegnair vicendaivlamain en lingia ascendenta e descendenta (uffant/genitur/tats) è reglada en ils art. 328 e 329 CCS. Obligads èn en emprima lingia ils geniturs envers lur uffants (maiorens) e viceversa. Nagina obligaziun e nagin dretg da sustegn han fragliuns, geniturs da tgira ed uffants figliasters sco er quinadas e quinads.

Il dretg da survegnir prestaziuns sto vegnir fatg valair en la successiun dal dretg d'ierta. Sch'i dat pliras parentas e plirs parents che vegnan en dumonda, alura ston vegnir prendids en mira en emprima lingia las parentas ed ils parents da l'emprim grad (uffants, geniturs). Tranter parentas e parents dal medem grad exista in'obligaziun proporziunala tenor lur relaziuns.

Mo tar parentas e tar parents cun entradas resp. cun facultad sur la media duai vegnir examinà, sch'ellas u els sin fundament da las indicaziuns da l'autorità da taglia duain pajar contribuziuns.

Tenor l'art. 328 al. 1 CCS èn obligads da sustegnair mo quellas parentas e quels parents che vivan en relaziuns finanzialas favuraivlas. Tenor la giurisdicziun dal tribunal federal viva en

relaziuns finanzialas favuraivlas tgi che po manar ina vita bainstanta grazia a sia situaziun d'entradas e da facultad. La basa da valitaziun decisiva èn las entradas suttamessas a la taglia federala plus il consum da la facultad. L'examinaziun dal fatg, sche las parentas ed ils parents èn abels da contribuir, duai pia mo vegnir fatga, sche las entradas da las parentas e dals parents che vivan en chasadas privatas sa chattan sur las suandantas tariffas:

<i>Persunas che vivan sulettas</i>	<i>Persunas maridadas</i>	<i>Supplement per uffant minoreu u en scolaziun</i>
120'000.– francs	180'000.– francs	20'000.– francs

Da la facultad suttamessa a la taglia sto vegnir deduci in import liber da taglia (persunas che vivan sulettas 250'000.– francs, persunas maridadas 500'000.– francs, per uffant 40'000.– francs). L'import restant duai vegnir converti sin fundament da la durada mesauna probabla da la vita (import annual) e vegnir quintà tar las entradas (cf. tabella da conversiun en l'agid pratic H.4, directivas da la COSAS).

I fa senn d'obtegnair contribuziuns da parentas e da parents sin fundament da cunvegnas vicendaivlas. Las consequenzas per las persunas che dumondan agid e per il process d'agid ston er vegnir resguardadas.

Contribuziuns da parentas e da parents na pon betg vegnir pretendidas cun in conclus da las autoritads da provediment. En cas da dispita sto la communitad ch'è obligada da sustegnair u che surpiglia ils custs (art. 25 LFS) purtar in plant civil che po cumpigliar prestaziuns da mantegniment per il futur e maximalmain per l'onn che preceda l'inoltraziun dal plant (art. 279 CCS). Sco ch'i vala per calcular las contribuziuns dals geniturs, uschia ston er vegnir examinadas exactamain las relaziuns en il singul cas, sch'i sa tracta d'in sustegn da parentas e da parents, e quai avant ch'i vegnian fatgas valair contribuziuns. Il sustegn activ tras las parentas e tras ils parents ch'èn obligads da pajar en cas d'in problem (p.ex. prestaziuns d'assistenza) sto vegnir resguardà adequatamain.

Tenor l'art. 329 al. 2 CCS po l'obligaziun da sustegn vegnir reducida u abolida sut circumstanzas spezialas (p.ex. grev delict envers la persuna obligada da pajar u envers ina persuna che stat datiers a quella, violaziun d'obligaziuns dal dretg da famiglia envers la persuna ch'è obligada da pajar u envers ils confamigliars da quella).

Sche persunas obligadas da pajar possedan bains immobigliars d'ina dimensiun considerabla u outras valurs da facultad, da las qualas l'economisaziun (parziala) n'è betg pussaivla u betg raschunaivla il mument, ston vegnir fatgas cunvegnas spezialas (scadenza da l'import suenter

la vendita da las valurs da facultad u suenter la mort da la persuna ch'è obligada da pagar, eventualmain cun ina garanzia da dretg ipotecar).

5.6 Scumond d'expulsar

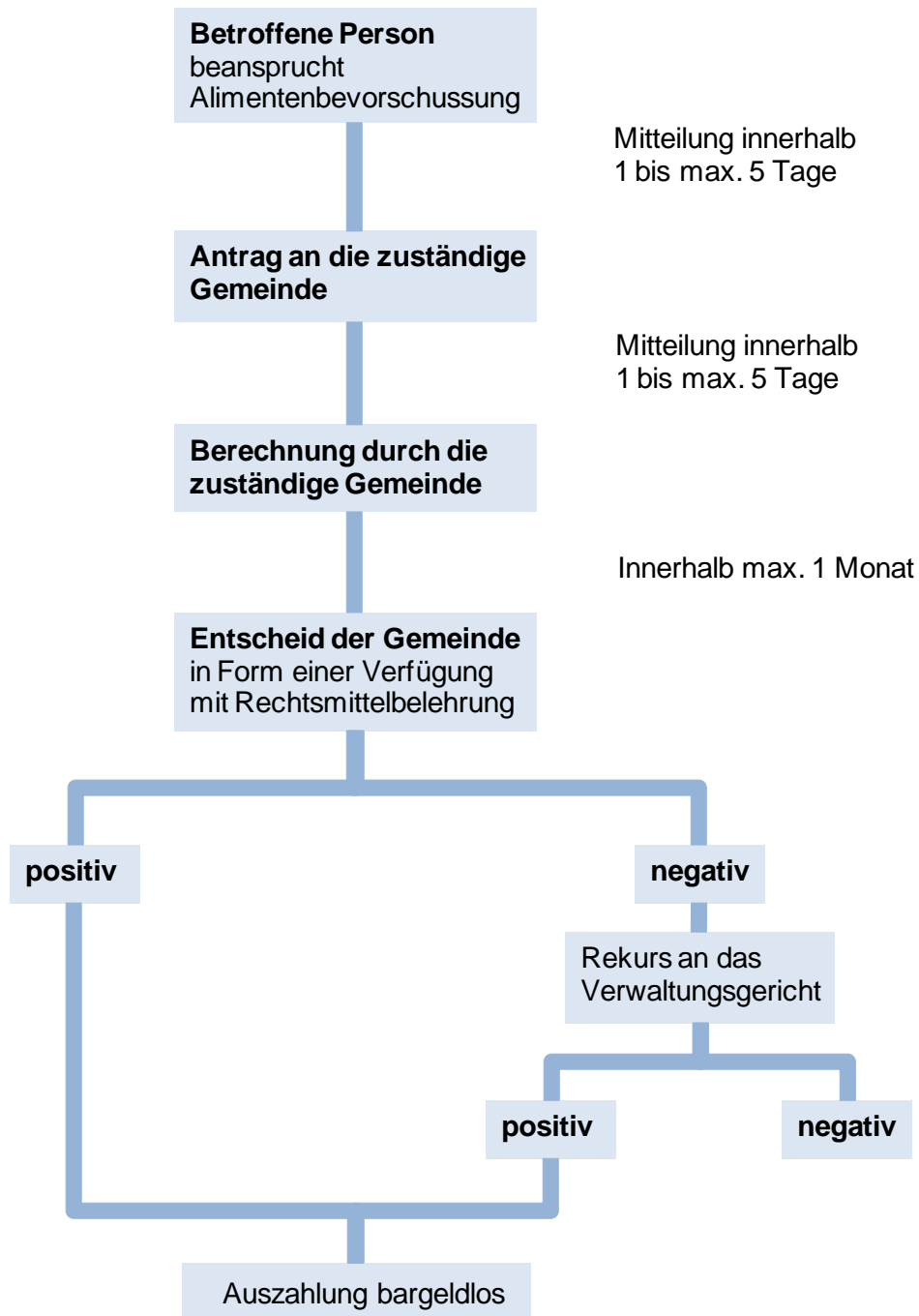
Il scumond d'expulsiun vala en l'entira Svizra. L'art. 10 LFS regla il scumond d'expulsiun sco suonda: Las autoritads na dastgan betg intimar ina persuna basegnusa da partir dal chantun da domicil, er betg cun sustegns per midar chasa u cun outras facilitaziuns, sche quai n'è betg en ses interess. En cas da cuntravenziuns cunter quest scumond resta il domicil, nua che la persuna basegnusa retira il sustegn, il lieu da domicil vertent, e quai fin ch'ella l'avess bandunà senza l'influenza da l'autorità, maximalmain dentant per tshintg onns. L'appellaziun da l'art. 10 LFS vegn fatga tras ina dumonda da rectificaziun (art. 28 al. 2 LFS) dal chantun ch'è pertutgà da l'expulsiun illegala envers il chantun fallibel (Werner Thomet, Kommentar zum ZUG, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1994). Sch'ina vischnanca grischuna ha infurmaziuns davart in'expulsiun scumandada interchantunala, duai ella sa metter en contact immediatamain cun il servetsch giuridic da l'uffizi dal servetsch social chantunal.

Per ulteriurs temas che n'èn betg vegnids tractads qua vegni renvià a las directivas da la COSAS (www.skos.ch).

6. Contribuziuns da maternità

7. Pajament anticipà d'aliments ed agid d'incasso

Procedura

7.1 Annunzia e rendaint cun l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Il cas, nua ch'igl è da pajar anticipadamain aliments, annunzia la vischnanca il medem mument cun la facturaziun ina giada l'onn ils 31 d'october (art. 3 lit. b en cumbinaziun cun art. 5 al. 2 da las disposiziuns executivas tar la lescha davart la gulivaziun da grevezzas per prestaziuns socialas determinadas [DG 546.320]).

7.2 Fatgs internaziunals d'aliments

Infurmaziuns per far valair dretgs da mantegniment a l'exteriur (fatgs internaziunals d'aliments) chattais Vus sin la pagina da l'[uffizi federal da giustia](#). Servetsch da recumandaziun e da transmissiun per il chantun Grischun:

Departament d'economia publica e fatgs socials
Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun
Pia Nikles
Gürtelstrasse 89
7001 Cuir
tel. 081 257 26 61
fax 081 257 26 48

8. Prestaziuns da l'assicuranza sociala

Las collavuraturas ed ils collavuraturals dals servetschs socials regionalis pon gidar la clienta u il client da far ils pass necessaris per annunziar ils dretgs d'assicuranza als lieus corrects. Il pajament da prestaziuns tras l'assicuranza sociala distgargia las vischnancas da lur prestaziuns da sustegn. Scleriments e decisiuns da las assicuranzas socialas duran savens ditg. Quai po chaschunar situaziuns finanzialas precaras per las personas pertutgadas, perquai che lur custs da viver n'èn betg pli garantids u n'èn betg pli garantids suffizientamain. Questas personas èn pia dependentas almain transitoricamain dal sustegn finanziel tras la vischnanca. Las restituziuns dals pajaments anticipads prestads vegnan garantidas cun agid d'ina decleranza da cessiun.

Infurmaziuns detagliadas (incl. formulars, fegls d'infurmaziun, basa legala, dumondas frequentas) davart las assicuranzas socialas chattais Vus sin la pagina d'internet

- da l'uffizi federal d'assicuranzas socialas (www.bsv.admin.ch)
- da l'institut d'assicuranza sociala dal chantun Grischun (www.sva.gr.ch)

Contact

Institut d'assicuranza sociala dal chantun Grischun
IAS Grischun
Ottostrasse 24
7000 Cuir
tel. 081 257 41 11
fax 081 257 42 22
www.sva.gr.ch

9. Giurisdicziun gratuita

10. Famiglia, uffants e giuvenils

Contact

Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Famiglia, uffants e giuvenils

Gürtelstrasse 89

7001 Cuir

tel. 081 257 26 97

fax 081 257 21 48

manadra Sabine Hasler, lic. rer. pol.

10.1 Adopziun

L'autorità centrala ch'è cumpetenta per il chantun Grischun è l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun. L'uffizi dal servetsch social chantunal gida las petentas ed ils petents a sa procurar ils documents necessaris ed emetta las permissiuns che vegnan perscrittas da la lescha, sche las cundiziuns legalas èn ademplidas. En l'art. 264a dal CCS statti p.ex. che las petentas ed ils petents stoppian esser maridads dapi 5 onns u avair cumplenì il 35avel onn da vegliadetgna.

Schema da l'andament tar la confederaziun per in'adopziun internaziunala cun CHA

Inoltrar ina dumonda a l'[autorità centrala en il chantun da domicili](#) da pudair recepir in uffant adoptiv da l'exteriur.

L'autorità centrala dal chantun incumbensescha spezialistas e spezialists da far l'examinaziun da la qualificaziun ed in rapport social

L'autorità centrala dal chantun decida davart la repartiziun d'ina permissiun da piazza da tgira

Permissiun definitiva, sche l'identitad da l'uffant è enconuschenta

Permissiun provisorica, sche l'identitad da l'uffant n'è anc betg enconuschenta

Refusa da la permissiun

Pussaivladad da far recurs

L'autorità centrala dal chantun u in post d'intermediaziun d'adopziuns fa in dossier dals futurs geniturs adoptivs. Quest dossier cuntogna la permissiun definitiva u provisorica da la piazza da tgira, il rapport social e tut ils documents necessaris [tut tenor pajais](#) – sche necessari translats e legalisads

Il dossier dals geniturs vegn transferì tras l'autorità centrala da la confederaziun a l'autorità centrala dal stadi d'origin da l'uffant

L'autorità centrala da l'exteriur examinescha il dossier dals geniturs e decida tenor ses agens criteris davart la qualificaziun dals petents. Sch'il dossier vegn acceptà e sch'i po vegnir proponì in uffant adoptiv, vegni fatg in rapport social davart l'uffant e tratga ina decisiun positiva da "matching". La decisiun da matching ed il rapport davart l'uffant vegnan transferids sur l'autorità centrala da la confederaziun a l'autorità centrala dal chantun.

L'autorità centrala dal chantun controlla e dispona en ina decisiun da matching, sche l'uffant proponì è adattà per vegnir piazzà tar ils petents e sch'il consentiment dals petents per l'adopziun da quest uffant è avant maun

Decisiun da matching positiva da l'autorità centrala dal chantun

Decisiun da matching negativa da l'autorità centrala dal chantun

Permissiun d'adopziun en il stadi d'origin, sche quel pronunzia l'adopziun

Permissiun da recepir l'uffant en vista ad in'adopziun en Svizra, sch'il stadi d'origin na pronunzia betg l'adopziun

Pussaivladad da far recurs

Geniturs adoptivs svizzers:
Document d'entrar en Svizra tras l'autorità centrala da la confederaziun
Persunas estras:
L'uffizi chantunal per persunas estras dat il visum d'entrar en Svizra e garantescha la dimora

L'UPDC conceda il visum d'entrar en Svizra e garantescha la permissiun da dimora

Suenter l'entrada en Svizra vegn concedida la permissiun definitiva d'uffants adoptivs tras l'autorità centrala dal chantun. Annunzia a l'uffizi chantunal per persunas estras ed a la cumissiun d'avugadia. Annunzia tar la controlla d'abitantas e d'abitants

Suenter l'entrada en Svizra:
Communicaziun a l'autorità centrala da la confederaziun, dal chantun ed a la cumissiun d'avugadia al lieu da domicil. Annunzia tar la controlla d'abitantas e d'abitants

In'avugadia – tenor l'art. 18 LF-CHA – vegn etablida e

L'adopziun da l'exteriur vegn

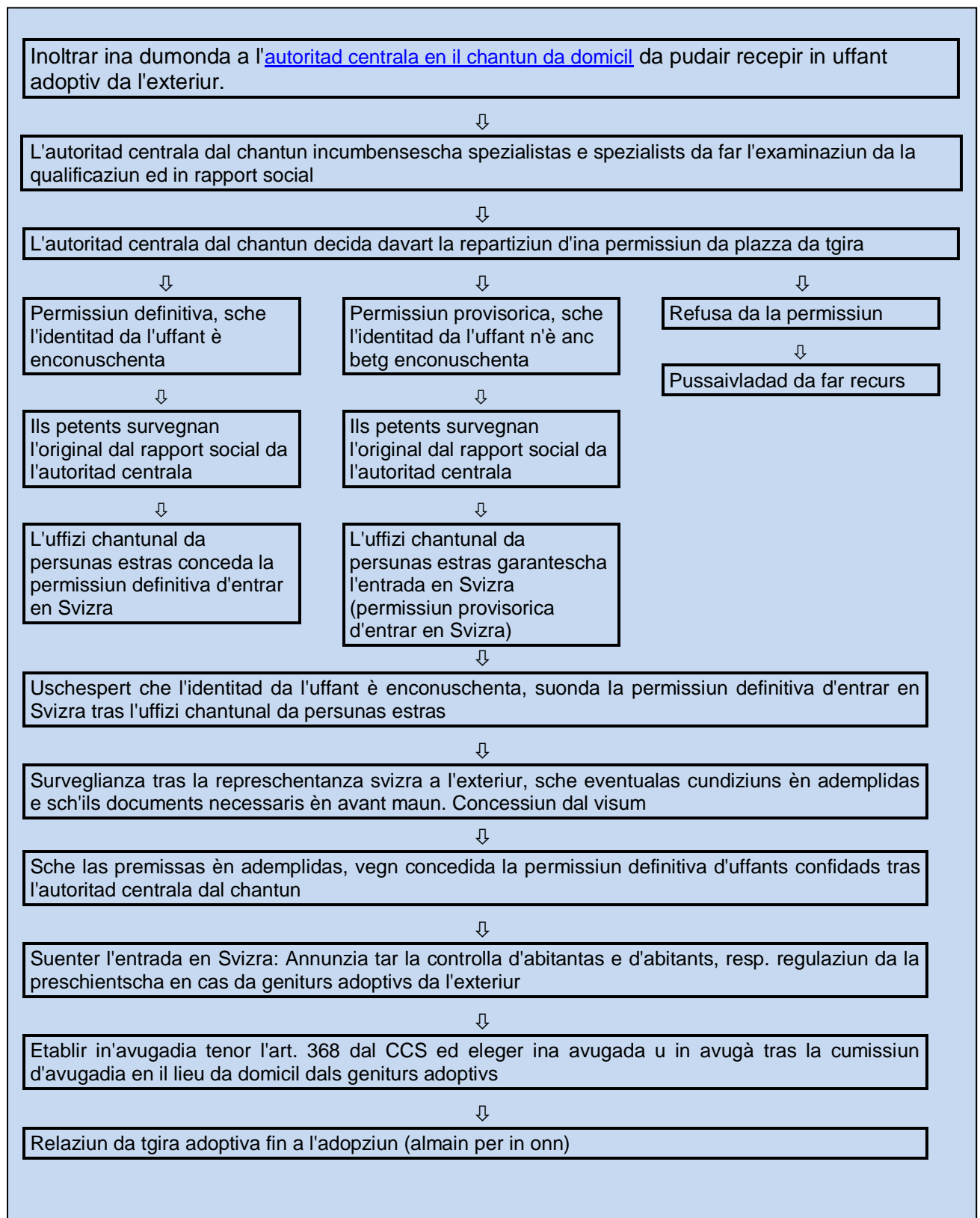
renconuschida directamain en Svizra.
In'assistenza d'adopziun vegn nominada – tenor l'art. 17 LF-CHA – per 18 mais

dura fin a l'adopziun.

Relaziun da tgira adoptiva fin a l'adopziun (per almain in onn)

Schema da l'andament tar la confederaziun per in'adopziun internaziunala senza CHA

In onn suenter l'adopziun da l'uffant: Dumonda d'adopziun a l'autorità centrala cumpetenta dal chantun

Infurmaziuns davart il tema adopziun internaziunala chattais Vus sin las paginas d'internet:

- da l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun (www.soa.gr.ch),
- da l'uffizi federal da giustia (www.bj.admin.ch),
- dal post svizzer per dumondas d'adopziun (www.adoption.ch)

11. Agid a personas cun impediments

Contact

Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Agid a personas cun impediments

Gürtelstrasse 89

7001 Cuir

tel. 081 257 26 97

fax 081 257 21 48

manadra Susanna Gadiant, lic. fil.

12. Cunvegna interchantunala davart las instituziuns socialas

Infurmaziuns detagliadas davart il tema CIIS chattais Vus sin la pagina d'internet:

- da l'uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun (www.soa.gr.ch),
- da la conferenza da las directuras e dals directurs chantunals dals affars socials, CDAS (www.sodk.ch)

Il post da contact da la CIIS dal chantun Grischun è domicilià tar l'uffizi dal servetsch social en la partiziun "agid a personas cun impediments".

Contact

Uffizi dal servetsch social chantunal dal Grischun

Post da contact CIIS

Gürtelstrasse 89

7001 Cuir

tel. 081 257 26 54

fax 081 257 21 48

info@soa.gr.ch